

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Запорізька політехніка»

Українська мова (за професійним спрямуванням):

методичні рекомендації та навчальні матеріали до змістового модуля 3 "Наукова комунікація як складова фахової діяльності"

для самостійної роботи студентів першого курсу гуманітарного факультету, які здобувають вищу бакалаврську освіту за спеціальністю "Міжнародні економічні відносини"

Українська мова (за професійним спрямуванням): методичні рекомендації та навчальні матеріали до змістового модуля 3 "Наукова комунікація як складова фахової діяльності" для самостійної роботи студентів першого курсу гуманітарного факультету, які здобувають вищу бакалаврську освіту за спеціальністю "Міжнародні економічні відносини / Авт.-укл. Г.С.Онуфрієнко. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. 46 с.

Автор-укладач: *Онуфрієнко Галина Сергіївна*, доцент, доктор філософії у філологічних науках, доцент кафедри українознавства та ЗМП, керівник кафедральних НДР 08512 «Системно-структурна організація лексичного ярусу мови спеціальності» (2012-2015 р.р.), 08515 «Динаміка галузевих термінологій у сферах їх фіксації та функціонування» (2015-2018рр.), НДР 08518 «Мовна комунікація у часопросторі і професійному дискурсі» (2018-2021рр.).

Рецензенти: *Зубець Н.О.*, доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Запорізького національного університету

Чернова І.В., доцент, кандидат філологічних наук, в.о. завкафедри українознавства та ЗМП НУ "Запорізька політехніка"

В методичних матеріалах подано важливий теоретичний коментар, необхідні рекомендації і вказівки, алгоритмічні приписи та різноманітні, в т.ч. креативні, евристичні, завдання до змістового модуля 3 "Наукова комунікація як складова професійної діяльності" згідно з чинною навчальною програмою дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та з урахуванням результатів кафедральних НДР 08512, 08515, 08518.

У додатку наведено російсько-українські еквіваленти близько ста частотних лексико-граматичних конструкцій сучасного професійно-ділового мовлення.

Матеріали адресовані студентам гуманітарного факультету спеціальності "Міжнародні економічні відносини" для організації самостійної роботи та для підготовки до практичних занять в онлайн та офлайн форматах у процесі опанування обов'язкової навчальної дисципліни "Українська мова(за професійним спрямуванням)" бакалаврського рівня вищої освіти.

Затверджено засіданням кафедри
українознавства та ЗМП
Протокол № 1 від 14.08.2020

Рекомендовано до видання НМК
гуманітарного факультету
Протокол № 1 від 25.08.2020

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1. Тематика і проблематика змістового модуля «Наукова комунікація як складова фахової діяльності» обов'язкової навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)».....	7
2. Українська термінологія у професійному спілкуванні.....	9
3. Науковий стиль і його засоби у професійному спілкуванні.....	18
4. Проблеми перекладу і редагування наукових текстів.....	23
5. Рекомендована література.....	34
5.1. Базова.....	34
5.2. Методичне забезпечення.....	36
5.3. Додаткова.....	38
5.4. Словники, глосарії, довідники, енциклопедії.....	40
Додаток А. Рекомендації щодо правильного перекладу українською мовою частотних російськомовних лексико-граматичних конструкцій сучасного професійно-ділового мовлення.....	43

ПЕРЕДМОВА

«Українська мова (за професійним спрямуванням)» – обов’язкова університетська дисципліна, котру студенти всіх спеціальностей опановують упродовж першого курсу бакалаврату на аудиторних (лекції, практичні) заняттях і самостійно, у тому числі в онлайн форматі. У навчальних планах зазначений підсумковий контроль – письмовий іспит, на якому студенти мають виявити належний теоретико-практичний рівень опанованості української мови для обраної спеціальності "Міжнародні економічні відносини".

Опанування мови спеціальності у ЗВО – це системне засвоєння передусім лексичного і граматичного рівнів та чинних мовних норм *наукового стилю* (НС) в межах обраного фаху і формування вмінь та навичок з таких актуальних видів професійної мовленнєвої діяльності, як продукування й компресія наукової інформації засобами плану, тез, конспекту, реферату, анотації, рецензії, повідомлення, доповіді, наукової роботи (курсової і дипломної), статті тощо. А оскільки *термінологія* є найголовніший, постійний і визначальний лексичний компонент наукового стилю мови, то саме стан розвитку національної літературної мови визначає нормативність сучасної термінології як найрухомішої, найдинамічнішої та найінформативнішої частини лексики мови кожної спеціальності.

Національна наукова мова забезпечує зв’язок між поняттєво-логічною (концептуальною) та мовною (вербальною) картинами світу в процесі його еволюційного пізнання. Власне лінгвістичне вивчення мови науки почалося з часу виходу в світ 1953 року першого видання книги англійського вченого Томаса Сейворі «Мова науки».

Українська наукова мова розвивалася за нелегких умов постійної боротьби українців за права рідної мови і має свою специфіку поміж інших східнослов’янських мов. *Основні функції НС* – інформативна (повідомити, пояснити, з’ясувати, обґрунтувати, класифікувати, систематизувати, проілюструвати тощо) і переконувальна. *Завдання НС* – трансляція наукової інформації, результатів наукових досліджень; *сфери використання* – офіційні; *форми існування* – усна (наукова лекція, доповідь, виступ, захист курсової / дипломної / конкурсної/дисертаційної роботи тощо) й письмова (наукова монографія, університетський підручник, наукова стаття, реферат, анотація, рецензія, курсова/дипломна/ конкурсна /дисертаційна роботи тощо).

Загальні ознаки НС – поняттєвість, об'єктивність, доказовість, аргументованість, переконливість, точність, логічність, узагальнення висновків; мовні ознаки – термінованість (велика кількість термінів), активне використання дієприслівникових зворотів, переважання складнопідрядних речень, прямий порядок слів у термінологічних словосполученнях і реченнях, обов'язкове використання символів, номенклатурних назв, схем, графіків, таблиць, абсолютна точність цитат, прізвищ та ініціалів дослідників, цифрових даних тощо.

Відповідно до традиційної лінгвістичної класифікації *НС функціонує у чотирьох основних своїх різновидах (підстилях НС):* власне науковому, науково-навчальному, науково-популярному, науково-публіцистичному. Кожен із цих різновидів НС представлений своїми жанрами і має як свою історію розвитку, так і специфічні номінативно-виражальні засоби. *Спосіб викладення матеріалу* в науковій літературі – формально-логічний (колективний) з елементами персоніфікації.

Роботу з науковим текстом, усвідомити який набагато складніше за художній чи публіцистичний, суттєво полегшують *алгоритмічні приписи (АП)*, котрі являють собою послідовні «кроки» досягнення поставленої мети, тобто програму мисленнєво-мовленнєвих дій самостійної роботи з фаховою інформацією. Систематичне користування АП дозволяє сформулювати і розвинути навички раціональної організації навчальної праці з текстом та логізації розумової діяльності. АП, подані в рекомендованих МОН України навчальних посібниках для ЗВО «Науковий стиль української мови» (Київ, 2006; Київ, 2009; Київ, 2016), допомагають правильно й оперативно скласти три види плану (питальний, тезовий, номінативний) фахового тексту, його конспект, довідкову й рекомендаційну анотації до нього, індикативний та інформативний реферати, рецензію, а також підготувати наукову доповідь, наукову статтю чи тези наукової доповіді, взяти участь у науковій дискусії. Така самостійна робота активно сприяє якісному засвоєнню термінологічного апарату мови обраної спеціальності.

У кожному фаховому тексті є *ключові слова (keywords)* для правильного його розуміння – це *терміни*, які, називаючи спеціальні поняття відповідних наукових галузей, поділяються на загальнонаукові (наприклад, *аналіз, еволюція, зона, закон, метод, норма, парадигма, принцип, процес, система, структура,*

теорія, форма, функція), міжгалузеві (наприклад, *акцент* – фін., юр.; *диспозиція* – юр., військ.; *імунітет* – мед., юр.; *плече* – біол., техн., фіз.; *предикат* – лінгв., лог.; *реабілітація* – мед., юр.; *реципієнт* – мед., лінгв., юр., фін.; *хвиля* – природн., фіз., політ.) та вузькоспеціальні (наприклад, *алібі* – юр.; *арка* – архіт.; *аташе* – дипл.; *дедвейт* – ек.; *евфонія* – лінгв.; *експерт* – юр.; *екстер'єр* – диз.; *єркер* – архіт.; *макроекономіка* – ек.; *морфема* – лінгв.; *ратифікація* – дипл.; *риторика* – лінгв.; *суперлатив* – лінгв.; *товар* – ек.; *флексія* – лінгв.; *фонема* – лінгв.; *юстапозиція* – лінгв.; *юніор* – спорт.; *юнція* – етнон.; *юрисдикція* – юр.; *юстиція* – юр.).

Отже, наукова комунікація як важливий і обов'язковий компонент фахової діяльності неможлива без належної термінологічної компетентності комунікантів та знання ними алгоритмічних приписів з анотування, реферування, рецензування, дискутування, без вміння якісно й швидко опрацьовувати (суцільним, вибіркоким, ознайомчим, реферативним способами читання) та адекватно розуміти зміст і поняття наукових та науково-навчальних текстів фахової тематики.

1. ТЕМАТИКА І ПРОБЛЕМАТИКА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ «НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

Тема 1.1. УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

1.1.1. Сутність базових понять: «термін», «термінологія», «терміносистема», термінознавство», «термінографія».

1.1.2. Історія української термінології та найпродуктивніші етапи її розвитку.

1.1.3. Сучасна проблематика української термінології.

1.1.4. Ознаки терміна та способи виявлення в науковому тексті.

1.1.5. Структурний діапазон термінів: слово (просте, складне, аббревіатура) та словосполучення.

1.1.6. Частиномовна природа термінів (терміни - іменники, терміни - прикметники, терміни - дієслова, терміни - прислівники).

1.1.7. Способи творення термінів обраного фаху.

1.1.8. Стратифікація термінів у фаховому тексті: загальнонаукові, міжгалузеві, вузькоспеціальні.

1.1.9. Види сучасних термінологічних словників та їх функції в обраній спеціальності.

1.1.10. Сутність взаємопов'язаних базових понять: «нормування термінів», «кодифікація термінів», «стандартизація термінів».

Тема 1.2. НАУКОВИЙ СТИЛЬ І ЙОГО ЗАСОБИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

1.2.1. Науковий стиль української мови: функції, завдання, різновиди, форми, загальні та мовні особливості.

1.2.2. Особливості наукового тексту як засобу професійного інформування.

1.2.3. Способи оформлення результатів наукової діяльності.

1.2.4. План наукового тексту (питальний, тезовий, номінативний) в організації розумової праці.

1.2.5. Конспектування наукових текстів: завдання, види конспектів та їх особливості.

1.2.6. Анотування наукового тексту: завдання, види анотацій, їх типова модель та типові мовні конструкції.

1.2.7. Реферування наукових текстів: завдання, види рефератів, їх структура та особливості.

1.2.8. Чинні правила бібліографічного опису наукових джерел різних жанрів (монографій, підручників, навчальних посібників, статей у наукових журналах, тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій).

1.2.9. Рецензія і відгук як жанри критичного аналізу наукових праць: спільне та відмінне.

1.2.10. Підготовка і написання наукової статті як жанру самостійної науково-дослідної роботи: мета і структура статті, обсяг та мовні особливості.

1.2.11. Курсова і бакалаврська студентські роботи: структура, вимоги до виконання та мовного оформлення.

1.2.12. Сутність поняття «*науковий етикет*», правила наукової дискусії.

Тема 1.3. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ І РЕДАГУВАННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ

1.3.1. Сутність і види перекладу наукових текстів.

1.3.2. Буквальний та адекватний переклади наукових текстів за обраним фахом.

1.3.3. Анотаційний і реферативний переклади наукових текстів: спільне й відмінне.

1.3.4. Сутність понять: «*редагування наукового тексту*», «*коригування наукового тексту*».

1.3.5. Вимоги до якісного перекладу наукових текстів українською мовою.

1.3.6. Перекладацькі лакуни і шляхи їх усунення (особливості добору синонімів).

1.3.7. Сутність поняття «*фальшиві друзі перекладача*».

1.3.8. Типи різномовних термінологічних корелятивів (відповідників).

2. УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

2.1.*Правильно запишіть подану варіантами лексику іншомовного походження, вставляючи, де треба, букви і розкриваючи дужки. Підкресліть терміни свого фаху і наведіть до них дефініції (визначення). Позначте нормативний наголос у підкреслених іменниках.

2.1.1. (Юр..с..) консульт, (макро)економ..ка, гр..фіті, юр..спруденц..я, м..тафора, д..пломат..я, ..скіз, (еко)д..зайн, г..рм..невт..ка, ди..курс, ..тикет, ном..нац..я, д..кор, ..кстер..єр, ф..лолог..я, ..ренда, (інтер)в..люта, ц..в..л..ст..ка, д..лікт, ре..б..л..тац..я, р..ц..п..єнт, і..ун..тет.

2.1.2. Юр..с..дикц..я, д..кол..аж, гр..фіті, к..рп..рац..я, ..пітет, ес..є, екон..метр..я, ел..нізм, (екстра)п..ляц..я, ди..курс, ..тикет, ном..нац..я, д..кор, ..кстер..єр, (он)лайн, ..ренда, к..сац..я, (пост)ф..ікс, д..лікт, аре..т.

2.1.3. (Експерт) кр..м..нал..ст, с..стема, гр..фіті, ем..с..я, г..перб..ла, д..пломат..я, (контр)культура, (еко)д..зайн, г..рм..невт..ка, ди..курс, ..тикет, ном..нац..я, емп..р..я, ..кстер..єр, ф..лолог..я, ест..тизм, к..сац..я, ц..в..л..ст..ка, суф..іксо..д, ем..грац..я, пр..зупц..я, м..рфема.

2.1.4. Р..т..ф..кац..я, (юр..с..) консульт, (мікро)економ..ка, гр..фіті, пр..д..кат, (ритмо)м..лод..ка, д..пломат..я, ..скіз, аукц..он, аф..іксац..я, ди..курс, ..тикет, ном..нац..я, д..кор, ..кстер..єр, (квазі)морф, ..ренда, д..прес..ія, д..с..м..ляц..я, д..лікт, р..тор..ка, ..рб..тр, н..т..р..ат.

2.1.5. (Контр)..с..гнац..я, (макро)економ..ка, к..нсорц..ум, юр..спруденц..я, п..рон..м, д..пломат..я, ..скіз, (еко)д..зайн, г..рм..невт..ка, ди..курс, ..тикет, ном..нац..я, д..кор, екстер..єр, ф..лолог..я, ..ренда, к..сац..я, аф..іксо..д, д..ф..цит, су..цид, к..нф..скац..я, пл..г..ат.

2.1.6. ..рб..траж, л..нгв..ст..ка, (супер)граф..ка, к..нсул, тр..нсф..р, д..пломат..я, ..скіз, (еко)д..зайн, г..рм..невт..ка, (контр)актац..я, ..тикет, ном..нац..я, (контр)г..тул, екстер..єр, (ноу)хау, ..ренда, к..сац..я, (псевдо)криза, с..льдо.

2.1.7. ..пе..яц..я, (супер)..рб..тр, гр..фіті, юр..спруденц..я, (гіпер)фонема, д..пломат..я, ..скіз, (контр)р..л..єф, г..рм..невт..ка, ди..курс, (гіпер)..нфляц..я, ном..нац..я, р..н..санс, ..кстер..єр, ф..ллог..я, ..ренда, (мікро)т..п..нім, ц..в..л..ст..ка, д..лікт, банкр..т..во, кр..м..нал..ст..ка, ко..в..ргенц..я.

2.1.8. (Супер)маркет, ..п..ел..яц..я, гр..фіті, юр..спруденц..я, пр..ф..ксо..д, д..пломат..я, ко..л..ж, (еко)д..зайн, г..рм..невт..ка, ди..курс, мб..сатор, ном..нац..я, д..кор, ..кстер..єр, ко..форм..зм, (анти)демп..нг, к..сац..я, ди..п..зиц..я, (макро)к..нтекст, кр..м..нал..ст, су..с..д..я, арх..вар..ус.

2.1.9. (К..бер)злочин, (супер)д..в..денд, гр..фіті, (ультра)м..д..рнізм, (де)юре, (лінгво)д..дакт..ка, д..пломат..я, а..ф..лада, (контр)форс, г..рм..невт..ка, ди..курс, ..тикет, ном..нац..я, факс..м..ле, ..кстер..єр, ф..ллог..я, ..ренда, (суб)с..д..я, ц..в..л..ст..ка, д..лікт, д..в..ргенц..я, кон..еп..ія, ко..юн..ке.

2.1.10. (Транс)акц..я, (макро)менеджмент, (ультра)барок..о, юр..спруденц..я, (л..нгво)технолог..я, д..пломат..я, фла..р, (еко)д..зайн, г..рм..невт..ка, ди..курс, кл..р..нг, ном..нац..я, д..кор, ..кстер..єр, (гіпер)текст, (суб)..рендар.., к..сац..я, ди..пр..порц..я, (макро)ф..нема, п..л..с..мія, су..ст..нт..вац..я, (де)факто.

2.2. Утворіть від наведених термінів форми родового і давального відмінків однини. Складіть словосполучення, поєднавши підкреслені іменники з кількісними числівниками *два, три, чотири*.

2.2.1. Переклад, білінгвізм, адресант, аргумент, монолог, текст, абзац, словник, корінь(слова), термін, закон, перекладач, контекст.

2.2.2. Гіпертекст, адресат, алогізм, діалог, білінгв, сонет, діалектизм, термін (*строк*), узус, поліглот, комунікант, дискурс, аспект.

2.2.3. Економіст, процент, орендар, комунікант, референт, договір, тезаурус, лексикон, план, лідер, полілог, експерт, конспект.

2.2.4. Акт, умовивід, імідж, ресурс, кодекс, процес, протокол, стандарт, мотив, податок, еркер, товар, префікс, комітет, метод.

2.2.5. Дизайнер, досвід, аспект, ландшафт, проект, компонент, фільтр, штамп, ярус, метод, суфікс, відмінок, реферат, адвокат.

2.2.6. Арбітраж, аудит, аргумент, банкiр, порядок, реєстр, переоблік, лист, документ, відправник, прокурор, експерт, ступінь.

2.2.7. Вирок, фактор, обвинувач, прокурор, власник, спадкоємець, чинник, маркетинг, статут, фундатор, нотаріус, менеджер, дизайнер.

2.2.8. Доказ, збиток, зговір, свідок, самозахист, рекетир, процент, обов'язок, пільговик, завдаток, суфікс, принцип, ярус.

2.2.9. Рекет, законопорушник, змовник, допризовник, юрист, папір (*документ*), термін (*строк*), факт, злочин, довіритель, постфікс, ранг.

2.2.10. Світогляд, мотив, канон, правник, охоронець, грабіжник, заповіт, нотаріус, хабарник, магістрант, аспірант, контур.

2.3. **Доберіть** **питомі** **відповідники** **до** **поданих** **інтернаціональних** **терміноодиниць** **іншомовного** **походження**. **Складіть** **із** **підкресленим** **словом** **просте** **речення**, **ускладнене** **дісприслівниковим** **або** **дісприкметниковим** **зворотом**, **та** **наведіть** **антоніми** **до** **іменників**, **поданих** **курсивом**.

2.3.1. Алфавіт, деривація, евфонія, *моносемія*, *комполит*.

2.3.2. Ад'єктивний, девіатологія, *інтралінгвістичний*, флексія, *дериват*.

2.3.3. Комунікація, *вербальний*, *дескриптивний*, *екстралінгвістичний*, *преференція*.

2.3.4. Директива, директорат, інструкція, моніторинг, *полісемія*.

2.3.5. Ескіз, тайтл, символ, фактор, *централізація*.

2.3.6. Юрист, аббревіатура, *абсурд*, *авантаж*, *автентичний*.

2.3.7. Адаптація, презент, *адресат*, компонент, *константа*.

2.3.8. *Адресант*, *елемент*, контур, паритет, корекція.

2.3.9. Курс, куртьє, *ліквідація*, *імідж*, *нонсенс*.

2.3.10. *Нон-стоп*, бартер, рейтинг, *афікси*, менеджер.

2.4.* **Правильно** **позначте** **наголос** **у** **наведених** **однослівних** **термінах** **та** **компонентах** **складених** **термінів**. **Складіть** **речення**, **щоб** **підкреслений** **термін** **був** **додатком**.

2.4.1. Маркетинг, показники інфляції, договірне зобов'язання, новий договір, юридична ознака, платіжна відомість, валовий продукт, фаховий текст, експерт, експертний висновок, третій квартал, бюлетень, бюрократія.

2.4.2. Дипломатія, омбудсмен, альтернативне зобов'язання, господарський договір, семантична ознака, розцінкова відомість, простий продукт, фаховий документ, оферта, експертний аналіз, новий квартал, довідник, вірші.

2.4.3. Фольга, апостроф, грошове зобов'язання, новий договір, стильова ознака, платіжна відомість, проміжний продукт, фаховий довідник, експерт, судові дебати, третій квартал, мовець, гендер, дефіс.

2.4.4. Показник, каталог, договірне зобов'язання, господарський договір, граматична ознака, позичкова відомість, проміжний продукт, фаховий словник, довідник, судовий експерт, новий квартал, евфонія, живопис, рукопис.

2.4.5. Композит, недоторканність, договірні зобов'язання, новий договір, юридична ознака, вимогова відомість, валовий продукт, фаховий довідник, експерти, інтерфікс, одинадцятий квартал міста, нове видання, індустрія.

2.4.6. Маркетинг, апостроф, грошове зобов'язання, валютний договір, тонова ознака, платіжна відомість, валовий продукт, фаховий текст, експерт, експертний висновок, третій квартал, каталог, кілометр, колія.

2.4.7. Маркетингова служба, апостроф, заставне зобов'язання, новий договір, юридична ознака, прибуткова відомість, валовий продукт, фаховий довідник, автаркія, експертна комісія, новий квартал, мережа, множина.

2.4.8. Трансфер, апостроф, позикове зобов'язання, локальний договір, морфологічна ознака, нова відомість, простий продукт, фаховий аналіз, судовий експерт, виробничі об'єднання, одинадцятий квартал міста, некролог, омофон.

2.4.9. Маркетинг, показник, боргове зобов'язання, новий договір, квантитативна ознака, платіжна відомість, валовий продукт, фаховий текст, конверсія, експерт, одинадцятий квартал, партер, судовий перегляд, перепис.

2.4.10. Форзац, міжнародне визнання, договірні зобов'язання, новий договір, юридична ознака, звітна відомість,

простий продукт, фаховий довідник, експерт, експертний висновок, старий квартал міста, псевдонім, фарфор.

2.5. Запишіть терміни свого фаху чотирма колонками (у кожній по 10) за частиномовною природою: іменники (I), прикметники (II), дієслова (III), прислівники (IV).

Зразок:

<i>законопроект (I)</i>	<i>експертний (II)</i>	<i>ратифікувати (III), ратифікований, ратифікувавши</i>	<i>де-юре (IV)</i>
-------------------------	------------------------	---	--------------------

2.6.* Запишіть терміни свого фаху колонками (по 10 у кожній) з урахуванням їх структури: терміни-слова (прості, складні, аббревіатури); терміни-словосполучення (двокомпонентні, трикомпонентні, чотирикомпонентні тощо). Поясніть, чому виникають терміни-аббревіатури та як їх треба використовувати в тексті.

Зразок:

Терміни-слова			Терміни-словосполучення		
прості	складні	аббревіатури	двокомпонентні	трикомпонентні	чотирикомпонентні
<i>право, морфема, економіка, ескіз</i>	<i>багатозначність, законопроект, макроекономіка, кольорознавство</i>	<i>МВС, КПК, МВФ, МЕВ, ЄС</i>	<i>міжнародне право, промисловий дизайн, прикладне мовознавство</i>	<i>міжнародне економічне право; актуальне членування речення</i>	<i>раціональна доцільність зображувальних форм</i>

2.7.* Опрацюйте суцільно-пошуковим читанням в електронному репозитарії університету зазначені тексти з навчального посібника для ВНЗ (Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови. Київ, 2009.) і виконайте творчі завдання.

2.7.1. «Історія українського термінотворення» (с. 57-67), «Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку» (с. 94-103), «Теоретичні засади українського термінотворення» (с. 205-214): *скласти таблицю «Етапи формування української термінології», передбачивши чотири колонки: 1) номер етапу; 2) часові параметри етапу; 3) основні досягнення (поява нових термінів, видання словників, термінологічних наукових журналів тощо); 4) найяскравіші представники (науковці, письменники, громадські діячі).*

2.7.2. «Термінологія техніки» (с. 156-166), «Роль греко-латинських запозичень у формуванні української економічної термінології» (с. 104-108), «Суспільно-політична термінологія в мові періодики кінця 80-х – 90-х років» (с. 169-173): *скласти за аналогією дві таблиці: «Лексико-семантичні групи (ЛСГ) термінів обраної спеціальності» та «Парадигматичні (синоніми, антоніми, омоніми та неологізми) відношення в термінології обраного фаху».*

2.7.3. «Общие принципы стратификации лексики специального текста» (с. 356-357): *перекласти українською мовою та скласти схему «Класи (страти) термінів у фаховому тексті», унаочнивши її прикладами термінів обраного фаху.*

2.7.4. «Словарь – феномен и продукт национальной культуры» (с.357-359), «Терминография как наука о терминологических словарях» (с.359-360): *перекласти українською мовою, записати дефініції базових понять (термін, термінологія, терміносистема, термінознавство, термінографія) і скласти схему «Види термінологічних словників», унаочнивши її прикладами словників з обраного фаху.*

2.7.5. Про важливі процеси в термінології (с. 366-370): *виписати дефініції таких актуальних понять, як «унормування», «кодифікація», «стандартизація» термінів, унаочнивши їх прикладами з обраного фаху.*

2.7.6. «Системно-структурна організація термінологічного ярусу мови права» (с. 113-122): *скласти таблицю «Класифікація термінів обраного фаху» (домінанти, похідні, базові, залучені з інших галузей, загальнонаукові і міжнаукові, терміни широкої семантики), унаочнивши її прикладами зі свого фаху.*

2.7.7. Про міжнародні терміни та терміноелементи (с.370-372): *скласти таблицю «Запозичені терміни міжнародного характеру в обраній професії», передбачивши такі колонки: номер за порядком,*

мова-донор, приклади запозичених термінів і похідних від них.
Визначити способи творення цих похідних термінів.

Зразок:

1.	Латина	актив алібі конституція консул кредит	активний, активувати, активність немає (невідмінюване) конституційний, конституційність консульський, консульство кредитування, кредитований, кредитованість, кредитовий, кредиторський
----	--------	---	---

2.7.8. «Міжмовні гібриди в інноваційному вимірі» (с. 214-223):
переконати прикладам из обраного фаху, що термінів гібридної мовної природи є чимало і що вони зберігають унікальність нації на мовному рівні, будучи українськими похідними від запозичених і засвоєних термінів.

2.8. **Визначте частини мови та спосіб творення кожного з наведених термінів і зробіть переконливий висновок про найактивніші та найпродуктивніші з них в обраній професії.**

Гіпертекст, де-факто, дискурс-аналіз, договірні зобов'язання, екодизайн, ЄС, ескізність, законопроект, імпорт, кольорознавство, контркультура, машинний переклад, МВФ, мікроекономіка, неосудний, нормативний правовий акт, панно, підсудність, позивач, покарання, санкція, фінансове право, художнє конструювання .

2.9.* **Уважно опрацюйте в електронному репозитарії університету наукові тексти з навчального посібника для ВНЗ (Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови. Київ, 2009.) та випишіть загальнонаукові терміни, визначивши їх за структурою, частинами мови, мовним походженням і способом творення.**

«Писемність і освіта» (с. 36-43), «Мова науки і національна мова» (с.43-45), «Українська мова й наука: гармонія чи конфлікт?» (с.45-50), «Роль термінології у формуванні мовно-професійної компетентності фахівців економічного профілю» (с.50-57).

2.10. Здійснить за чинними правилами орфографії української мови необхідне мовне коригування наведеної актуальної термінологіки.

2.10.1. Торгівельна (угода), компаньон, специфікація, аренда, зовнішній (сектор економіки), (два) юристконсульта, мікросередовище, інновація, нюанс, ф'ючерна (угода), корекція, іммітація, терміно-знавство, лоббізм.

2.10.2. Торгівельний (комплекс), масмедіа, специфікація, аренда, зовнішній (сектор економіки), юрист-консульт, мікросередовище, інновація, три н'юанса, ф'ючерна (угода), колекція, стогнація, контрастність, деюре, ліцензія.

2.10.3. Торгівельні (санкції), (чотири) кампанйона, (зведена) специфікація, орендар, зовнішня (економіка), колапс, мікро-економіка, інновація, нюанс, ф'ючерсна (угода), дефакто, апеляція, масмедіа, індикація.

2.10.4. Торгівельні (відносини), компаньон, специфікатор, (два)арендаря, зовнішня (політика), консалтинг, макро-еволюція, інновація, н'юанс, ассамблея, деюре, іммітація, концепція, кон'юнктура, (двадцять два) коллажа.

2.10.5. Торгівельна (діяльність), референдум, специфікація, аренда, зовнішній (сектор економіки), тендор, макро-економіка, інновація, нюанс, ф'ючерсна (угода), ілюзія, імітація, кон'юнктура, кореляція, контр-баланс.

2.10.6. Аккредитів, дисконт, агенція, дикларация, актирування, зовнішній (сектор економіки), кон-сенсус, аккредитив, інновація, нюанс, ф'ючерна (угода), (три) інцидента, дивідент, інвестиція, ноухау.

2.10.7. Акціонер, ретро-спектива, специфіка, суб-аренда, (чотири) сертифіката, (два) юрисконсульта, аккредитив, інтерпритація, н'юанс, ф'ючерна (угода), коректура, аттестация, макроструктура, масштаб, процес.

2.10.8. Ресурсо-збереження, муниципалитет, специфікація, філія, акція, терміно-простір, суверинітет, мікро-система, дискуссія, (два) нюанса, ф'ючерна (угода), кореляція, бухгалтерія, пропорція, резиденція.

2.10.9. Супер-арбитр, (сто два) компаньона, специфікація, аренда, зовнішній (сектор економіки), дибати, мікро-структура,

іновация, хоризма, ф'ючерна (угода), (три) ексцесса, де-монополізація, стелла, барокко, (чотири) стеллажа.

2.10.10. Супер-графіка, (два) дебітора, спецефікація, авангардизм, (три) юристконсульта, мікро-аналіз, іновация, цивілізація, ф'ючерна (угода), коррективи, понятійність, ре-інвестиція, рел'єф, (чотири) рецедива (злочину).

2.11.* Напишіть есе обсягом до 2-х сторінок формату А-4 за відомою сентенцією французького філософа, математика і фізика Рене Декарта: *«Точно використовуйте кожне слово, і ви позбавите світ від половини непорозумінь»*.

2.12. Обґрунтуйте, чому марно вести дискусію, дебати, обговорення без визначення опонентами поняттєвого змісту використовуваних ними термінів і яку роль грає *термінологіка в науковому спорі*.

2.13. Доведіть прикладами з обраного фаху, чому та якими частинами мови найчастіше представлені терміни як словесні знаки спеціальних понять.

2.14. Доведіть прикладами з обраного фаху, який структурний тип термінів і чому є найпоширенішим та з яких мов щонайбільше термінологічних запозичень.

2.15. Поясніть сутність поняття *«термінологічна компетентність фахівця»*. Наведіть синонімічні словосполучення в різних комунікативних контекстах.

2.16. Підготуйте за міжнародними довідниками (див. розділ 5.4., позиції 8,19) текст-повідомлення про видатних термінологів України, у тому числі тих, чия термінографічна діяльність пов'язана із Запоріжжям та запорізькими вишами (В.О. Горпинич, І.С. Олійник, М.М. Сидоренко та ін.).

3. НАУКОВИЙ СТИЛЬ І ЙОГО ЗАСОБИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

3.1.* Опрацюйте в електронному репозитарії університету (*Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови. Київ, 2009.*) підрозділи 1.2. (*Наукова література як основне джерело фахових знань, с.18-23*) та 1.3. (*Алгоритмічні приписи як ефективний засіб керування процесом здобуття професійних знань, с. 23-26*).

Обґрунтуйте, що і чому зумовлює специфіку наукової мови. Складіть таблицю «*Особливості наукового стилю української мови*», передбачивши такі сім колонок: номер за порядком, основні функції стилю, його завдання, різновиди, жанри, загальні ознаки, мовні ознаки.

3.2.* Уважно опрацюйте в електронному варіанті наукові мікротексти за навчальним посібником для ВНЗ (*Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови. Київ, 2009. С. 134-142*) та визначте їх особливості (на рівні змісту, структури, мови) як засобу фахового інформування.

3.3.* Опрацюйте суцільним читанням в електронному репозитарії університету зазначені матеріали навчального посібника для ВНЗ (*Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови. Київ, 2009.*) та занотуйте інформацію про:

3.3.1. Види плану наукового тексту (с.32-34).

3.3.2. Види конспектів та правила їх складання (с. 92-94, 123-125).

3.3.3. Анотування наукових джерел, види і моделі анотацій, типові мовні конструкції (с. 130-133, 154-155, 194-205).

3.3.4. Види, структуру та мовні особливості рефератів (с.184-189).

3.3.5. Рецензування наукових праць (с.254-257).

3.3.6. Структуру, принципи і мовні засоби оформлення наукової статті, курсової/дипломної роботи, тексту наукової доповіді (с.276-278, 286-289, 292-301).

3.3.7. Зразки бібліографічного опису наукових джерел різних жанрів: монографій, підручників, статей із журналів/збірників, тез, доповідей (с.121-122, 222-223, 234-240).

3.4.* Складіть три види плану до наукових текстів, поданих в електронному варіанті навчального посібника для ВНЗ (Онуфрієнко Г.С. *Науковий стиль української мови. Київ, 2009. С. 34-36*), та визначте ситуації освітньої і професійної сфер, у яких є найпоширенішим кожний із цих видів плану.

3.5.* Перекладіть анотації українською мовою з електронного репозитарія університету (Онуфрієнко Г.С. *Науковий стиль української мови. Київ, 2009. С.142-148.*) та визначте їх вид за метою. Підкресліть мовні конструкції, які найчастіше використовуються в сучасних анотаціях на наукові джерела.

3.6.* Визначте за наведеними анотаціями в навчальному посібнику для ВНЗ (Онуфрієнко Г.С. *Науковий стиль української мови. Київ, 2009. С.148-151.*) жанри відповідних наукових джерел, спрогнозуйте їх назви та, де це не зазначено, їх адресат. Переконайте, який вид анотацій і чому традиційно подається в курсових/дипломних/конкурсних наукових роботах.

3.7.* Занотуйте за матеріалами електронного репозитарія університету (Онуфрієнко Г.С. *Науковий стиль української мови. Київ, 2009. С.154-155.*) інформацію про лексико-граматичні засоби для складання анотацій наукової статті та відновіть текст анотації за її типовою структурою (с. 155, завдання 3.1.8).

3.8.* Випишіть для подальшого активного користування в навчальному процесі з посібника для ВНЗ (Онуфрієнко Г.С. *Науковий стиль української мови. Київ, 2009. С. 203-205.*) зразки клішованих рефератів, проаналізуйте їх та визначте синонімічні мовні кліше, а також спільні для анотації та реферату.

3.9.* Складіть індикативний реферат за актуальною темою «Екологія наукового мовлення як сучасна проблема», опрацювавши запропоновану в навчальному посібнику для ВНЗ (Онуфрієнко Г.С. *Науковий стиль української мови. Київ, 2009. С. 235-237.*) літературу.

3.10. Поясніть, чому в науковій дискусії *«ніколи не слід заперечувати очевидне»* (Цицерон), і наведіть переконливі приклади з обраної професії.

3.11. Висловіть своє аргументоване ставлення до філософської традиції англіїців, яка спирається на актуальне для наукової дискусії твердження:

«Оскільки будь-яка істина має кілька сторін, то щодо неї може бути багато різних суджень».

3.12. Назвіть найтипівіші змістові і мовні помилки при складанні номінативного плану, конспекту друкованого першоджерела та анотації. Обґрунтуйте їх причини.

3.13.* Випишіть із бібліотечного каталогу дві-три анотації на нові наукові джерела, проблематика яких пов'язана з обраною спеціальністю "Міжнародні економічні відносини".

3.14.* Складіть українською мовою рекомендаційні анотації на три іншомовні журнальні /газетні науково-популярні статті з гуманітарних проблем у сфері міжнародних відносин, спираючись на відомий алгоритмічний припис, мовні кліше та взірці анотацій.

3.15.* Опрацюйте (наприклад, в УРЖ «Джерело» за обраною гуманітарною спеціальністю) три індикативні реферати на наукові джерела різних жанрів (книга, колективна монографія, збірник статей) та проаналізуйте їх за структурою, змістом, обсягом, мовним оформленням.

3.16. Визначте спільне та відмінне між конспектом наукового джерела, анотацією, рефератом та рецензією на нього.

3.17. З'ясуйте, чим відрізняється рецензія на наукове першоджерело від відгуку (відзиву). Назвіть ситуації, де більше поширені рецензії, а де відгуки.

3.18.* Уважно прочитайте три офіційні рецензії на монографії (*Шумарова Н.П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму. Київ, 2000 ; Тодика Ю. Конституція України: проблеми теорії і практики. Харків, 2000.*) та підручник (*Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Київ, 1999.*) для студентів, подані для аналізу в електронному варіанті навчального посібника для ВНЗ (*Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови. Київ, 2009. С. 257-262, 262-266, 266-270.*). Випишіть типові для рецензії лексико-граматичні конструкції, звернувши увагу на позначену курсивом інформацію. Назвіть обов'язкові структурні частини рецензії.

3.19.* Підготуйте аргументований *відгук* про одну чи кілька доповідей, виголошених студентами, магістрантами, аспірантами на щорічний в НУ "Запорізька політехніка" міжвишівській (регіональній) науково-практичній конференції до Дня української писемності і мови та вшанування пам'яті першого українського історика Нестора Літописця (9 листопада).

3.20.* Складіть *рецензію (відгук)* на одну з освітніх радіо- чи телепередач, наприклад, гуманітарної проблематики, використавши лексико-граматичні конструкції впевненості (*є всі підстави вважати, що...; немає сумнівів щодо...; ці факти переконують у...*) та критики (*навряд чи можна погодитися...; сумніви викликає, зокрема, таке...; доцільно зазначити деякі недоліки...; є підстави дорікати в неточності...*).

3.21. Поясніть, як взаємопов'язані *мета і завдання курсової (дипломної, конкурсної) роботи та наукової статті.*

3.22.* Опрацюйте суцільним читанням за навчальним посібником для ВНЗ (*Васенко Л.А., Кринець О.М., Дубічинський В.В. Фахова українська мова. Київ, 2008.*) три підрозділи: 6.8. (*Курсовий і бакалаврський проекти, с. 45-46*); 6.9. (*Пояснювальна записка до дипломного проєкту, с. 46-48*); 7. (*«ДСТУ», с. 48-52*).

Складіть короткий конспект за темою *«Вимоги до структури, змісту та мовного оформлення курсової (дипломної, конкурсної) роботи».*

3.23. Визначте спільні структурні компоненти *реферату, курсової роботи і наукової статті* та наведіть типові лексико-граматичні конструкції (кліше) кожного з цих структурних компонентів.

3.24. Назвіть обов'язкові вимоги до оформлення цитат у наукових роботах. Поясніть, що означає «*некоректне цитування*», у чому його небезпека в професійній діяльності та як досягти правильного цитування.

3.25. Поясніть сутність поняття «*актуальне членування речення*» та його прикладне значення у формулюванні заголовків до розділів курсової (дипломної, конкурсної) роботи, реферату та наукової доповіді.

3.26. Доведіть опрацьованими матеріалами наукової літератури з обраного фаху, що *термін* (і відповідно *термінованість*) є основною стильовою ознакою наукового стилю мови. Переконайте, що основна інформація (нові ідеї, нові знання) в наукових текстах зосереджена в реченнях із вузькоспеціальними термінами.

3.27. Розкрийте правильними прикладами з обраного фаху сутність поняття «*мовний етикет*» та сформулюйте *правила наукової дискусії*.

3.28. Поясніть, чим *курсіві (дипломні, конкурсні) роботи та наукові статті* відрізняються від *конспектів та рефератів*.

3.29.* Складіть за абеткою та чинним стандартом *список термінологічних словників (тлумачних, перекладних)* для спеціальності "Міжнародні економічні відносини", виданих, починаючи з 2000р.

3.30.* Напишіть есе обсягом до 2-х сторінок формату А-4 за відомим твердженням французького вченого Луї Пастера «*Час - найкращий цінитель наукових праць*».

4. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ І РЕДАГУВАННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ

4.1.* Опрацюйте за навчальним посібником для ВНЗ (Васенко Л.А., Дубічинський В.В., Кримець О.М. *Фахова українська мова*. Київ, 2008.) матеріали розділу 5 (*Особливості науково-технічного перекладу*, с. 101-121) та іншу тематичну літературу і складіть таблицю «*Види перекладу наукової інформації*» з такими п'ятьма колонками: номер за порядком, вид перекладу, мета цього виду перекладу, його особливості, сфери і ситуації застосування.

4.2. Поясніть відмінні риси таких видів перекладів: *буквального й адекватного, анотаційного й реферативного, усного й письмового, художнього й наукового (технічного).*

4.3. Порівняйте, спираючись в електронному репозитарії університету на глосарій до УМПС, два поняття: «*коригування наукового тексту*» і «*редагування наукового тексту*». Поясніть, яке з них є найскладнішим і чому та які виникають при цьому типові помилки й труднощі.

4.4.* *Відредагуйте* наведені словосполучення, які активно функціонують у реченнях, що належать науковому стилю української мови та використовуються у професійній діяльності.

4.4.1. Експертне заключення, діючий нормативний правовий акт, виписка із банківського рахунка, область міжнародних відносин, об'єм дизайнерської роботи, реферуя технічний текст, вірний експеримент, характеризуя зміст домішок у фарбі, офіційне направлення на навчання в магістратуру, ємкість у байтах.

4.4.2. Відповідно з експертним заключенням, згідно до діючого нормативного правового акту, виписка із банківського рахунка, область міжнародних відносин, об'єм даної дизайнерської роботи, переводити технічний текст, невірний експеримент, аналізуя зміст домішок в фарбі, офіційне направлення у іноземне стажування.

4.4.3. Згідно до експертного заключення, відповідно з діючим нормативним правовим актом, виписка із банківського рахунка, зона міжнародних відносин, об'єм дизайнерської роботи, переводити на англійську мову технічний текст, научний експеримент, зміст домішок в фарбі, офіційна участь в конференції.

4.4.4. Не дивлячись на експертне заключення, згідно діючого нормативного

правового акту, виписка із банківського рахунка, область міжнародних відносин, об'єм дизайнерської роботи, машинний переклад технічного тексту, ненаучний експеримент, слідуючі дослідники, офіційно приймати участь у олімпіаді.

4.4.5. Підводячи підсумки зробленого аналізу, опираючись на діючий нормативний правовий акт, виписка із банківського рахунка, область міжнародних відносин, оцінюя об'єм дизайнерської роботи, перекладаючи технічний текст, учбовий експеримент, охарактеризувати зміст домішок в металі, посилати офіційне запрошення на науковий семінар, області сучасної науки.

4.4.6. Ведучий експерт по криміналістиці, діючий нормативний правовий акт, згідно виписки із банківського рахунка, область міжнародних відносин, даний об'єм дизайнерської роботи, реферуя технічний текст, здійснюя вірний експеримент, визначаючи слідуючі параметри, офіційна рецензія про наукову статтю, обернений порядок.

4.4.7. Мовна компетенція, згідно діючого стандарту, виписка із банківського рахунка, зона міжнародних відносин, колосальний об'єм дизайнерської роботи, переводити технічний текст, описуя вірний експеримент, тендер про придбання комбінату, офіційне направлення для навчання у аспірантурі.

4.4.8. Згідно експертного заключення, діючий нормативний правовий акт, виписка зі банківського рахунка, область міжнародних відношень, плануя дизайнерську роботу, переводя технічний текст, готуя експеримент, зміст домішок в металі, офіційно направляя на навчання в Болонський університет.

4.4.9. Експертне заключення, відповідно з діючим уставом, виписка із банківського рахунка, область міжнародних відносин, виконую дизайнерську роботу, аналізуюя язык технічного тексту, вірний експеримент, зміст домішок в фарбі, плануя участь в міждержавних переговорах.

4.4.10. Ведучий експерт по дизайну, діючий державний стандарт, виписка із банківського рахунка, область міжнародних відносин, розмір дизайнерської роботи, перевів технічний текст, впевнено експериментує, слідуючі дані, офіційне направлення на навчання, згідно даного проекта.

4.5.*Перекладіть українською мовою наведені словосполучення з різних наукових текстів. Підкресліть терміни і визначте поміж них: 1) загальнонаукові і міжнаукові; 2) вузькоспеціальні.

4.5.1. Обеспечить введение закона в действие, опознавательный знак, инициировать благотворительность, разбалансированная экономика, экономисты-международники, зная о лексической несочетаемости, достаточное искусственное освещение интерьера салона автомобиля, планируя научное исследование, акварельная живопись, изучая академическую грамматику.

4.5.2. Несбалансированность потребительского рынка, проводя лабораторный эксперимент, грамматическое сказуемое, гражданский процессуальный кодекс, действующее законодательство, готовя эмульсионный грунт, совершенствование мыслительно-речевой деятельности, обсудив самые сложные вопросы технического перевода, три проектировочные нормы, два типовых проекта.

4.5.3. Несклоняемость некоторых заимствованных имен существительных, срочно завершив грунтование, исковая давность, исполнительная власть, предполагаемая самоокупаемость, два проекта арендного договора, вовремя осуществить денежный перевод, рассчитывая масштаб стоимости, общеупотребительная межстилевая лексика, изучая основы общего языкознания.

4.5.4. Городское самоуправление, экспертируя сверхплановую продукцию, юридическое лицо, денежный масштаб, двуязычная (переводная) лексикография, подбирая однокоренные синонимы, самая новая лицензионная система, два таможенных тарифа, анализируя себестоимость продукции, обсуждая результаты количественного анализа.

4.5.5. Структурное множество, система обратной перспективы, сохраняя баланс спроса и предложения, банк для обслуживания внешней торговли, запланировав последующий анализ, готовя два

встречных иска, чертежное искусство, объемно-пространственная композиция, линейность речи, сверхсметные затраты.

4.5.6. Система модулей, стоимостные балансы, два частных банка, оформив долгосрочную ссуду, понимая необходимость целостного анализа, парафированное торговое соглашение, таможенная конвенция, текущее комплектование, подзащитное лицо, самое длинное сверхфразовое единство.

4.5.7. Анализируя деятельность банка международных расчетов, определив срок трудового договора, самая свежая искусственная минеральная краска, межотраслевая кооперация, свободное словосочетание, осуществив нотариальную сделку, словарный состав староукраинского языка, гарантируя дружественное сотрудничество, изучив вторичную функцию, закон дифференциации и интеграции.

4.5.8. Оформляя целевую ссуду, успешно пройдя испытательный срок, внутриотраслевая кооперация, первичная функция, три объемных эскиза, правильно включив в предложение деепричастную конструкцию, обсуждаемые конституционные обязанности граждан, осуществляя внутриведомственный контроль, овладевая нормами культуры речи, анализируемое судопроизводство.

4.5.9. Таможенный контроль, отчуждение недвижимого имущества, изучая косвенные падежи имен существительных, частный кризис, обстоятельственная функция, подписав два хозяйственных договора, исследовав причинно-следственные отношения, аудирование научного доклада, изобразительное искусство, заимствованная лексика.

4.5.10. Задачи законодательного корпуса, сложные пространственные отношения, функции речевого общения, внутренний ландшафт, сравнивая закупочные цены, государственная субсидия, соблюдая условия техники лакировки, четыре избирательных бюллетеня, избыток товарной стоимости, внешнеторговый баланс.

4.6. Перекладіть українською мовою фахові тексти, наведені без розділових знаків у реченнях. Запропонуйте до кожного тексту вмотивований заголовок, складіть номінативний план та рекомендаційну анотацію. Підкресліть прямою рисою вузькоспеціальні терміни в цих текстах.

4.6.1. В предложении различают три аспекта его структуры формально-синтаксический семантико-синтаксический и коммуникативный. Предложение рассмотренное в аспекте его коммуникативной организации называют высказыванием. Предложению как высказыванию присуще актуальное членение связанное с соответствующим контекстом или ситуацией. В соответствии со своей коммуникативной задачей предложение членится на две части тему и рему. Тема исходная часть высказывания основа высказывания данное известное обусловленное предыдущим контекстом. Тема главное содержание сообщения коммуникативный центр высказывания его ядро новое то есть то что сообщают о теме. Тема менее значима чем рема предложение не может быть без ремы тогда как тема нередко бывает лексически не выраженной. Теорию актуального членения предложения разработал чешский лингвист В. Матезиус в 20-30 годы XX столетия (*И.Выхованец*).

4.6.2. В речи мы не всегда используем элементарные разновидности сложного предложения элементарные сложносочиненные предложения элементарные сложноподчиненные предложения элементарные сложные предложения со взаимозависимыми предикативными частями элементарные сложные предложения с недифференцированной синтаксической связью. Самыми распространенными среди неэлементарных (многокомпонентных осложненных) конструкций являются сочинительно-подчинительные сложные предложения в которых одни предикативные части объединены сочинительной связью другие подчинительной связью. Сочинительно-подчинительные конструкции имеют разные вариации объединения предикативных частей а) две или более сочинительных частей имеют одну общую для них подчинительную часть б) одна из сочинительных частей распространяется подчинительной частью другие сочинительные части используются без подчинительной части в) каждую из сочинительных частей сопровождают подчинительные части всегда один из видов синтаксической связи выступает определяющим в структуре многокомпонентного предложения смешанного типа (*И. Выхованец*).

4.6.3. В настоящее время формы международных экономических отношений существенно расширились. При этом основное их расширение произошло в основном в период с конца 60-х

до середины 80-х гг. XX ст. В то же время продолжают действовать формы международных экономических отношений которые сложились в конце XIX - начале XX вв. Прежде всего это касается внешней торговли вывоза капитала валютных отношений.

В современных условиях основными формами международных экономических отношений являются следующие 1) внешняя и мировая торговля 2) кредитные отношения 3) валютные и платежно-расчетные отношения 4) миграция и вывоз капитала 5) международная миграция рабочей силы 6) международные интеграционные процессы 7) создание и развитие транснациональных корпораций и кредитно-финансовых институтов 8) межгосударственное регулирование экономических отношений (регулирование валютно-финансовых, торговых отношений) 9) деятельность международных кредитно-финансовых институтов (например, МВФ) в сфере международных экономических отношений 10) научно-техническое и производственное сотрудничество (П.Маланчук).

4.6.4. Национальные экономики разных государств связаны между собой хозяйственными связями которые и образуют международные экономические отношения (МЭО).

Международные экономические отношения находят свое практическое выражение в международной торговле валютно-финансовых инвестиционных и других связях то есть в перемещении разного рода ресурсов.

Из движения товаров складывается международная торговля то есть оплачиваемый совокупный товарооборот. Оплачиваемые импорт и экспорт одной страны называются внешней торговлей.

В системе правового регулирования межгосударственных экономических отношений сложилась своя «надстройка» международное экономическое право (МЭП) которое является одной из отраслей международного права.

Объектом регулирования в международном экономическом праве является международное перемещение ресурсов (в самом широком понимании «ресурсов» от материальных до интеллектуальных) (П.Маланчук).

4.6.5. Как известно международное экономическое право (МЭП) имеет свои отрасли (подотрасли международного права) международное торговое право в рамках которого регулируется

движение товаров включая торговлю услугами и правами международное финансовое право регулирующие финансовые потоки расчетные валютные кредитные отношения международное инвестиционное право в рамках которого регулируется движение инвестиций (капиталов) право международной экономической помощи как совокупность норм регулирующих движение материальных и нематериальных ресурсов не являющихся товаром в принятом смысле международное трудовое право в рамках которого регулируется движение трудовых ресурсов рабочей силы (П.Маланчук).

4.6.6. Промышленный дизайн дизайн промышленных товаров конвейерно-поточковый массовый дизайн проектирование трехмерных объектов. Современные услуги дизайна 1) услуги технических дизайнеров которые проектируют эстетически совершенные структуры тканей рельефы плиток фактуры покрытий текстуры пластиков 2) услуги декорирующего дизайна когда проектируются художественные ткани портьеры скатерти ковры для промышленного изготовления 3) услуги инженерного дизайна осуществляющего всестороннее совершенствование инструментов приборов станков машин 4) услуги классического дизайна (или художественного конструирования) объектов общественного быта и бытового труда 5) услуги дизайна организующего процессы производства обслуживания сбыта обучения.

Промышленный дизайн это практика анализа создания и разработки продукции для массового производства. Цель промышленного дизайна создать формы успех которых гарантирован до того как были сделаны крупные капиталовложения чтобы такая продукция производилась по цене позволяющей ее хорошо продавать и получать разумные прибыли (В.Стещенко).

4.6.7. Международное право существовало уже в период рабовладельческого строя. Материальные и литературные памятники Индии Вавилонии Ирана Египта и других древних государств свидетельствуют о существовании в то время международно-правовых норм посольского и договорного права. В частности принцип неприкосновенности послов был обоснован Цицероном в Древнем Риме. Активной в международно-правовых отношениях с разными государствами мира была Киевская Русь. Так еще 11 марта 527 года датируется первый известный в истории дипломатический

визит князя Кия в столицу Византии. Характерной чертой внешней политики Киевской Руси в XI-XIII ст. было подчинение её одной цели объединить все земли государства. Во внешней политике Киевской Руси этого периода можно выделить 1) международные отношения Руси и Западной Европы 2) походы Ярослава на север 3) борьбу с печенегами (*М. Антонович*).

4.6.8. Задолго до Конституции США 1787 года конституции Франции и Польши 1791 года была провозглашена 5 апреля 1710 года Конституция Украины. Это был договор между тремя политическими силами казаческой державы. До сих пор остается открытым вопрос относительно авторства этого документа хотя и есть аргумент с которым трудно спорить стиль Конституции 1710 года очень схожий с более поздними документами авторство которых приписывается Орлику-старшему. Конституция 1710 года предусматривала целый ряд важных реформ в духовной и исполнительной власти. В целом этот прогрессивный документ был проникнут демократизмом. Говоря современным языком в Украине утверждалась парламентская форма правления поскольку приоритет власти имел коллегиальный орган парламент который и контролировал исполнительную власть. В шестнадцати статьях этой конституции была описана реальная модель свободного независимого государства основанного на признании естественного права человека и народа на свободу и самоопределение разработаны фундаментальные принципы внутренней и внешней политики (*А. Онуфриенко*).

4.6.9. Украинский историк этнограф Д.Яворницкий в своем всемирно известном исследовании «История запорожских казаков» описал пять условий зачисления кандидатов в казаки Запорожской Сечи 1) быть вольным и независимым 2) разговаривать на украинском языке 3) дать присягу на верность царю 4) быть православного вероисповедания 5) пройти полный курс военного обучения.

Характерной особенностью «казаческого права» была устная форма его выражения. Главная причина этого непринятие запорожцами писаных законов боязнь того что они могут изменить их вольную жизнь. Обычное право казаков регулировало отношения административно-правового характера (самоуправление) гражданско-правового (собственность) криминально-правового (преступление) а также порядок судпроизводства (*А. Онуфриенко*).

4.6.10. Искусство барокко как и ренессанс появилось в Украине из Италии родины этого стиля. Итальянские мастера приезжали в Украину как через немецкие земли так и с юга. В связи с этим искусство барокко в Украине раздвоилось на западе Украины оно сохранило формы иезуитского барокко а на востоке очень модифицировалось и обрело оригинальность в так называемом казаческом барокко. Различие этих двух проявлений стиля барокко наиболее ярко представлено в архитектуре меньше в скульптуре и живописи.

Комбинация западноевропейского орнамента усовершенствованного и обогащенного местными мотивами представлена не только в церковных храмах но и в светских постройках например в так званом доме Мазепы в Чернигове. Именно во времена барокко в Украине активно развивается декоративная орнаментальная скульптура (Д.Антонович).

4.7.* Опрацюйте за навчальним посібником для ВНЗ (Васенко Л.А., Дубічинський В.В., Кримець О.М. Фахова українська мова. Київ, 2008.) підрозділ 5.3. (Термінологічні паралелі, с.113-118) та складіть таблицю «Типи термінологічних паралелей в обраній спеціальності», передбачивши такі чотири колонки: номер за порядком, фах (галузь), тип термінологічної паралелі, приклади термінів-еквівалентів з російської та української мов за обраним фахом.

Зразок:

1.	Правознавство	Повні термінологічні паралелі	рос. невеняемость – укр. неосудність, рос. правомочность – укр. правочинність, рос. обычное право – укр. звичаєве право
----	---------------	-------------------------------	---

4.8.* Підготуйте індикативний реферат за темою "Особливості сучасного комп'ютерного перекладу", опрацювавши відповідні матеріали розділу 7 навчального посібника для ВНЗ (Васенко Л.А., Дубічинський В.В., Кримець О.М. Фахова українська мова. Київ, 2008. С.135-148.).

4.9.* Поясніть сутність поняття *лексичні трансформації* та складіть таблицю *«Різновиди лексичної трансформації при перекладі наукових текстів»*, опрацювавши підрозділ 5.2. навчального посібника для ВНЗ (Васенко Л.А., Дубічинський В.В., Кримець О.М. *Фахова українська мова*. Київ, 2008. С. 109-113.).

4.10.* Розробіть питальний і тезовий плани наукової доповіді *«Фальшиві друзі перекладача»* та виголосіть її на практичному занятті, наводячи переконливі приклади з мови обраного фаху.

4.11. Обґрунтуйте, від чого залежить *якість перекладу наукового тексту* будь-якого жанру, і складіть пам'ятку-інструкцію для забезпечення якості перекладу.

4.12.* Перекладіть українською мовою тексти, подані в електронному репозитарії університету (Онуфрієнко Г.С. *Науковий стиль української мови*. Київ, 2009. С. 241-247; 247-254.) мовою оригіналу.

Складіть схему *«Способи ідентифікації незнайомих слів для досягнення якісного перекладу іншомовного тексту»*.

4.13.* Перекладіть українською мовою наведені в електронному варіанті навчального посібника для ВНЗ (Онуфрієнко Г.С. *Науковий стиль української мови*. Київ, 2009. С. 71-72.) плани науково-навчального тексту з риторики, знання якої є обов'язковою складовою освіченості та професіоналізму насамперед гуманітарія. Визначте мовні особливості трансформації питального плану в тезовий, тезового - в номінативний.

4.14.* Складіть українською мовою всі три види плану до наведених мовою оригіналу трьох текстів в електронному варіанті навчального посібника для ВНЗ (Онуфрієнко Г.С. *Науковий стиль української мови*. Київ, 2009. С. 72-76.).

4.15.* Перекладіть українською мовою фрагменти наукових праць сучасних дослідників, подані в електронному варіанті

навчального посібника для ВНЗ (*Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови. Київ, 2009. С. 346-356, 360-363.*).

Визначте в кожному тексті 5-10 ключових слів та словосполучень і сформулюйте основну тезу кожного з текстів. Складіть рекомендаційні анотації, керуючись опанованим алгоритмічним приписом.

4.16.* Перекладіть українською мовою рекомендації учасникові наукової дискусії, подані в навчальному посібнику для ВНЗ (*Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови. Київ, 2009. С. 287.*).

Обґрунтуйте кожну рекомендацію переконливими прикладами, використовуючи складні речення з підрядними сполучниками *бо, тому що, оскільки, через те що, щоб, аби.*

4.17. Наведіть етикетні словесні формули, якими найдоцільніше послуговуватися під час гострого обговорення наукових проблем українською мовою у професійній діяльності.

4.18. Наведіть українські відповідники до російських термінів «*граница*», «*ёмкость*», «*область*», «*отрасль*», «*объем*», зазначивши комунікативні контексти їх використання.

4.19.* Наведіть три варіанти бібліографічних посилань у наукових джерелах (курсних, дипломних і наукових конкурсних роботах, рефератах, статтях тощо). Переконайте, які з них найзручніші для автора, а які – для користувачів та рецензентів.

4.20. Обґрунтуйте переконливими прикладами з власного досвіду здійснених перекладів українською мовою з російської причини різних типів мовних помилок: лексичних, орфографічних, морфологічних, синтаксичних, пунктуаційних, стилістичних.

5. Рекомендована література

(* - наявність джерела в бібліотеці НУ «Запорізька політехніка»)

5.1. Базова

1. **Васенко Л.А.** Фахова українська мова: Навчальний посібник / Л. А. Васенко, В. В. Дубічинський, О. М. Кринець. Київ : "ЦУЛ", 2008. 272 с. (Гриф МОН України "Рекомендовано для студентів ВНЗ")

2.***Онуфрієнко Г.С.** Науковий стиль української мови: Навчальний посібник. Київ:"ЦНЛ",2006.312 с.(Гриф МОН України "Рекомендовано для студентів ВНЗ")-книжковий фонд бібліотеки

3.***Онуфрієнко Г.С.** Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. 2-е вид. доп. К.: "ЦУЛ", 2009. 392 с. (Гриф МОН України "Рекомендовано для студентів ВНЗ")- електронний репозитарій університету

4.* **Онуфрієнко Г.С.** Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. 3-е вид. доп. Київ:"ЦУЛ",2016.426с. (Гриф МОН України "Рекомендовано для студентів ВНЗ")

5.* **Онуфрієнко Г.С.** Риторика: Навчальний посібник. Київ: "ЦУЛ", 2008. 592 с.(Гриф МОН України "Рекомендовано для студентів ВНЗ")- електронний репозитарій університету

6.* **Онуфрієнко Г.С.** Риторика: Навчальний посібник. 2-е вид. доп. Київ:"ЦУЛ",2016.624 с.(Гриф МОН України "Рекомендовано для студентів ВНЗ")

7.***Онуфрієнко Г.С.** Риторика у практичних завданнях для юристів: Навчальний посібник. Запоріжжя: ЗІОІ, 2002. 307 с. (Гриф МОН України «Рекомендовано для студентів ВНЗ»)- книжковий фонд бібліотеки

8.***Онуфрієнко Г. С.** Українська мова в комплексних завданнях для юристів /Г.С. Онуфрієнко, Н. В. Руколяньська / За заг. ред. **Г.С. Онуфрієнко**. Запоріжжя: ЗІОІ, 1998. 281с. (Гриф МОН України «Рекомендовано для студентів ВНЗ»)- книжковий фонд бібліотеки

9.***Онуфрієнко Г.С.** Українська мова в тестових завданнях для юристів: Поглиблений курс. Навчальний посібник / Г. С. Онуфрієнко,

Н. В. Таранова. Запоріжжя: ЗЮІ, 1999. 404 с. (Гриф МОН України «Рекомендовано для студентів ВНЗ»)- книжковий фонд бібліотеки

10. **Панько Т.І.** Українське термінознавство: Підручник / *Т.І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк.* Львів: «Світ», 1994. 216 с.

11. Фахова мова правника: теорія і практика: навчальний посібник з елементами інтерактивних технологій / уклад. : **Пащук Р., Васильєва Г., Максименко О.,** Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Сєвєродонецьк: РВВЛДУВС імені Е.О. Дідоренка, 2020. 577 с.

5.2. Методичне забезпечення

1.* Мова юридичного фаху в управлінській діяльності: Програма спецкурсу для слухачів магістратури / Укл. **Г.С. Онуфрієнко**. Запоріжжя: ЗЮІ, 2002 35с.- книжковий фонд

2.* **Онуфрієнко Г.С.** Глосарій до навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів усіх спеціальностей денної і заочної форм навчання.. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 82 с.- електронний репозитарій університету

3.***Онуфрієнко Г.С.** Науковий стиль української літературної мови: Програма спеціального курсу для аспірантів, ад'юнктів, здобувачів / **Г.С. Онуфрієнко, С.П. Семенюк** / За заг. ред. **Г.С. Онуфрієнко**. Запоріжжя: ЗЮІ, 2001. 45 с.

4.***Онуфрієнко Г.С.** Основи теорії мовної комунікації: Методичні матеріали для студентів спеціальності «Переклад». Запоріжжя: ЗНТУ, 2010. 90 с.- електронний репозитарій університету

5.***Онуфрієнко Г.С.** Сучасна українська мова: Методичні матеріали для студентів гуманітарного факультету денної та заочної форм навчання. Запоріжжя: ЗНТУ, 2009. 78 с.-книжковий фонд бібліотеки

6.***Онуфрієнко Г.С.** Українська мова у кваліфікаційних комплексних завданнях для студентів економіко-гуманітарних спеціальностей. Запоріжжя: ЗНТУ, 2007. 120 с.- книжковий фонд бібліотеки

7.* **Онуфрієнко Г.С.** Українська мова за професійним спрямуванням: практичні завдання для самостійної роботи студентів ГФ та ГПФ / **Г.С. Онуфрієнко, Н.А. Полежаєва, І.І. Авєріна** / За заг. ред. **Г.С. Онуфрієнко**. Запоріжжя: ЗНТУ, 2014. 58 с.- електронний репозитарій університету

8.* **Онуфрієнко Г.С.** Російсько-український словник термінології кримінального та кримінального процесуального права з комплексом тренувальних, креативних і контрольних завдань для студентів юридичних спеціальностей денної та заочної форм навчання / **Г.С. Онуфрієнко, Н.В. Руколяньська** / За заг. ред.

Г.С.Онуфрієнко. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 110 с. - електронний репозитарій університету

9.* **Онуфрієнко Г. С.** Навчальний російсько-український словник термінологіки сфери дизайну з практичними завданнями до змістового модуля №3 «Наукова комунікація як складова фахової діяльності» дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» для студентів гуманітарного факультету ЗНТУ денної та заочної форм навчання. Запоріжжя: ЗНТУ, 2015. 44с.- електронний репозитарій університету

10.* **Онуфрієнко Г.С.** Навчальний українсько-англійський словник термінологіки сфери міжнародних економічних відносин для студентів ГФ/ *Г.С. Онуфрієнко, Ю.В. Орел-Халік, Г.І. Приходько /* За заг. ред. **Г. С. Онуфрієнко.** Запоріжжя: ЗНТУ, 2011. 98 с.- електронний репозитарій університету

11.* Українська мова за професійним спрямуванням: Змістовий модуль 3. Наукова комунікація як складова фахової діяльності. Методичні рекомендації до самостійної роботи і варіанти комплексної контрольної роботи №3 для студентів заочної форми навчання на гуманітарно-правовому та гуманітарному факультетах ЗНТУ/Авт.-укл. **Г.С.Онуфрієнко.** Запоріжжя: ЗНТУ, 2013. 30 с.- електронний репозитарій університету

5.3. Додаткова

1. *Городенська К.* Українське слово у вимірах сьогодення. Київ: КММ. Вид. друге, істотно доп., 2019. 208 с.

2. *Кочан І.М.* Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології: Навчальний посібник. К.: «Знання», 2013. 294с.

3.**Онуфрієнко Г.С.* Зовнішні ресурси української юридичної термінології: взаємодія детермінованих і випадкових процесів. Вісник Запорізького юридичного інституту. 1999. №3.С.226 –237.

4.**Онуфрієнко Г.С.* Лінгво-термінологічний компонент комунікації в юридичній сфері. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: Тези доп. VIII Всеукр. наук.- практ. конф. Київ: НАВС, 2012. С. 33-35.

5.**Онуфрієнко Г.С.* Науковий текст у сучасному лінгводидактичному вимірі. Вісник Запорізького національного університету: Філологічні науки.2012.№1.С.334-339.- електронний репозитарій університету

6.* *Онуфрієнко Г.С.* Різномовні термінологічні кореляти в ономасіологічному аспекті. Українська термінологія і сучасність: 3б. наук. праць. Київ: ІУМ НАН України, 2013. С.163-168. - електронний ресурс

7.**Онуфрієнко Г.С.* Синонімічні номінанти зі спільним коренем іншомовного походження у сфері національної термінології. Мовознавство: Науково-теоретичний журнал. – 2000. -№2-3. С.73-77.

8.**Онуфрієнко Г.С.* Словотвірний потенціал запозичень у національній термінології. Актуальні проблеми українського словотвору. Івано-Франківськ: «Плай», 2002. С.501-512.

9.* *Онуфрієнко Г.С.* Судовий дискурс доби козаччини: термінологічний аспект .Вісник ЗНУ. Філологічні науки. 2013. Випуск 3. С. 253-258.- електронний репозитарій університету

10.**Онуфрієнко Г.С.* Термінологічний потенціал мови спеціальності як потужний чинник професійної підготовки правника . Українське право: Науково-практичний часопис. 2002. №1(15).С.235-238.

11.**Онуфрієнко Г.С.* Українська наукова мова в структурі сучасної університетської освіти як об'єкт лінгводидактики // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2010. Випуск 50. С. 117-122.- електронний ресурс

12.**Онуфрієнко Г.С.* Фахова термінологія як національна лінгвомодель системи фахових понять у науковому інформаційному просторі. Вісник Запорізького юридичного інституту. 1999. №2. С.235-252.

13.* *Онуфрієнко Г.С.* Французькі запозичення в юридичній термінології східнослов'янських мов: парадигматичний і синтагматичний аспекти. Мовознавство: Науково-теоретичний журнал. 2002. №1. С.60-64.

14.**Онуфрієнко Г.С.* Юридичний дискурс у термінологічному вимірі. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи. Київ: НАВС, 2013. С. 19-21.

15.* *Онуфрієнко Г.С.* Нові терміни в різних галузях українського права. Сучасні наукові парадигми мови, літератури, юридичної лінгвістики та документознавства / *Г.С. Онуфрієнко, М.С. Суворова*. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.Дідоренка, 2014. С. 148-153.

16.**Онуфрієнко О.В.* Українська державність доби козацької: від воєнної демократії до парламентської республіки. Запоріжжя, 1998. 73с.- книжковий фонд бібліотеки

17. *Партико З.В.* Загальне редагування. Нормативні основи: Навчальний посібник. Львів: «Афіша», 2001. 426с.

18. *Прадід Ю.Ф.* Мовне питання в українських Конституціях ХХ ст. Мовознавство. 2002. №1. С.17-22.

19. *Різун В.В.* Літературне редагування. Київ: «Либідь», 1996. 237 с.

20.* Український реферативний журнал «Джерело». Серія 3. Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво. 1994 і наступні роки видання.

5.4. Словники, глосарії, довідники, енциклопедії

1. **Антонович Є. А.** та інші. Російсько-український словник з інженерної графіки, дизайну та архітектури. Львів: «Світ», 2002. 239 с.
2. **Волощак Марія.** Неправильно-правильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. 2-ге вид. доп. Київ: «Просвіта», 2003. 160 с.
3. **Воробйова С.** Російсько-українсько-англійський словник правничої термінології. Труднощі терміновживання/*С. Воробйова, Ю. Зайцев, Н. Соломашенко* / За заг. ред. **Ю. Зайцева**. Київ: «УПФ», 1994. 555 с.
4. **Єрмоленко С.Я.** Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів /*С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О.Г. Тодор*. Київ: «Либідь», 2001. 224с.
5. **Зубков М. Г.** Українська мова: Універсальний довідник. Харків: ВД «Школа», 2004. 496 с.
6. **Караванський С.** Російсько-український словник складної лексики. Київ: «Академія», 1998. 712 с.
7. **Корінний М. М.** Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури / *М.М. Корінний, Г.Г. Потапов, В.Ф. Шевченко* .Київ: «Україна», 2000. 184 с.
8. **Кочан Ірина.** Українське термінознавство в іменах: Довідник. Львів: «Літопис», 2012. 292 с.- електронний ресурс
- 9.* **Культура української мови : Довідник/За ред. академіка В.М. Русанівського.** Київ : «Либідь», 1990. 304 с.- книжковий фонд бібліотеки
10. Новий російсько-український словник-довідник: Близько 65 тис. слів / **С. Я. Єрмоленко** та інші. Київ: «Довіра», 1996. 797 с.
11. Нові слова та значення: словник/ Ін-т укр. мови НАН України / Укл. **Л. В. Туровська, Л. М. Василькова**. К.: «Довіра», 2008. 271 с.
12. **Онуфрієнко Г.С.** Глосарій до навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів усіх спеціальностей денної і заочної форм навчання. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 82 с. - електронний репозитарій університету

13.* **Онуфрієнко Г. С.** Навчальний англо-український словник термінологіки сфери міжнародних економічних відносин для студентів гуманітарного факультету/ *Г.С. Онуфрієнко, Ю.В. Орел-Халік, Г.І. Приходько* / За заг. ред. **Г. С. Онуфрієнко**. Запоріжжя: ЗНТУ, 2011. 102 с.- електронний репозитарій університету

14.***Онуфрієнко Г.С.** Навчальний російсько-український словник фахової термінологіки для правників (понад 2200 терміноодиниць) / *Г.С. Онуфрієнко, Н.А. Полежаєва, Н.В. Руколяньська* / За заг. ред. **Г. С. Онуфрієнко**. 2-ге вид. доп. Запоріжжя: ЗЮІ, 2001. 124с.- книжковий фонд бібліотеки

15. **Онуфрієнко Г.С.** Навчальний російсько-українсько-англійський словник термінологіки кримінального та кримінального процесуального права з мовнокомунікативними завданнями / *Г.С.Онуфрієнко, Н.В. Руколяньська, Г.О. Хацер* / За заг. ред. **Г.С.Онуфрієнко**. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2019.146 с.- електронний репозитарій університету

16.***Онуфрієнко Г.С.** Навчальний російсько-український словник фахової термінологіки для правників/*Г.С. Онуфрієнко, Н.А. Полежаєва, Н.В. Руколяньська* / За заг. ред. **Г. С. Онуфрієнко**. Запоріжжя: ЗЮІ, 1998. 121с.- книжковий фонд бібліотеки

17.* **Онуфрієнко Г.С.** Навчальний тлумачний словник лінгвістичних термінів / *Г.С. Онуфрієнко, Н.В. Таранова* / За заг. ред. **Г. С. Онуфрієнко**. - Запоріжжя: ЗЮІ, 1998. 53 с. ; друге вид., доп. Запоріжжя: ЗЮІ, 2001. 56 с.- книжковий фонд бібліотеки

18.***Онуфрієнко Г. С.** Навчальний тлумачний словник термінологіки теорії мовної комунікації для студентів економіко-гуманітарних спеціальностей денної та заочної форм навчання. Запоріжжя: ЗНТУ, 2009. 70 с.- електронний репозитарій університету

19.***Онуфрієнко Г.С.** Навчальний українсько-російський словник риторичної термінологіки / *Г.С. Онуфрієнко, Н.А. Полежаєва, Н.В. Азарова* / За заг. ред. **Г. С. Онуфрієнко**. Запоріжжя: ЗЮІ, 1998. 28с.- книжковий фонд бібліотеки

20. **Пономаренко Л.О.** Міжнародний довідник «Хто є хто з термінологів». Житомир: «АСА», 1998. 191с.

21.* Російсько-український словник наукової термінології: Суспільні науки // *Й. Ф. Андерш, С.А. Воробйова* та інші. Київ: «Наукова думка», 1994. 600 с.

22.* Словник іншомовних слів/ Уклад. *С. М. Морозов, Л.М. Шкарапути*. Київ: «Наукова думка», 2000. 680 с.

23. Словник синонімів української мови: В 2-х т./ *А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук* та інші. Київ: «Наукова думка», 1999-2000.

24. Словник термінів і понять, що вживаються у чинних нормативно-правових актах України/Відп. ред. *Сіренко В.Ф., Станік С. Р.* Київ: «Оріяни», 1999. 502 с.

25. Словник української мови у 20-ти томах. Т.1-10. Київ: Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2010. 2019.

26.* Термінологічний українсько-російсько-англійський словник-довідник економіста-міжнародника. Запоріжжя: ТОВ НВК «Інтер-М», 2011. 361 с.- книжковий фонд бібліотеки

27.* Тлумачний словник ключових понять і термінів Болонського процесу / Укл. *Онуфрієнко Г.С.* Запоріжжя: ЗНТУ, 2010. 42с.- електронний ресурс

28. Українська лексикографія другої половини ХХ - початку ХХІ століття: навч. посібник / *Н.О. Зубець*. Запоріжжя: ЗНУ, 2011. 125 с. (Гриф МОН України).

29.* Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 832 с.

30.* Український правопис. Київ: «Наукова думка», НАН України, 2019. 392 с. (*оновлений правопис*).- електронний ресурс

Додаток А

Рекомендації щодо правильного перекладу українською мовою частотних російськомовних лексико-граматичних конструкцій сучасного професійно-ділового мовлення

Б

Без всякого сомнения – без ніякого сумніву
 Более всего – **понад усе**
 Большая по объёму работа – **велика за обсягом робота**

В

В данное время – **нині, тепер, наразі, у цей час**
 В одно и то же время – **водночас, саме тоді**
 В отличие от – **на відміну від**
 В первую очередь – **насамперед, передусім**
 В полной мере – **цілком**
 В процессе работы – **під час роботи**
 В рамках проекта – **у межах проєкту**
 В свое время – **свого часу**
 В силу изложенного – **з огляду на викладене**
 В случае необходимости – **у разі потреби**
 В течение первого полугодия – **упродовж першого півріччя**
 В частности отметить – **зокрема зазначити**
 Вместо этого – **натомість**
 Внести вклад – **зробити внесок**
 Вступить в силу (о законе) – **набрати чинності**
 Вступить на должность – **стати на посаду**
 Выяснить особенности – **з'ясувати особливості**

Г

Главным образом – **здебільшого, гдловно, переважно**
 Готов помочь – **ладен/готовий допомогти**

Д

Данные социологического опроса – **дані соціологічного опитування**
 Данный законопроект – **цей законопроект**
 До последнего времени – **донедавна**
 Добросовестно относиться к должностным обязанностям – **сумлінно ставитися до посадових обов'язків**

З

Занимать должность – **обіймати посаду**
 Заострить внимание – **загострити увагу**

И

Из вышеизложенного следует – **із вищевикладеного випливає**
 Иметь в виду – **мати на увазі**
 Исключение из правил – **виняток із правил**
 Искомое решение – **шукане рішення**

К

К проекту прилагаю – **до проекту додаю**
 Как минимум – **прийнаймні, як мінімум**
 Касается всех – **стосується всіх (кожного)**
 Крайние меры – **надзвичайні заходи**
 Кроме того – **до того ж**

М

Между тем – **тим часом, проте**
 Минутя подробности – **не вдаючись у подробиці**
 Многочисленные научные статьи – **численні наукові статті**

Н

Навряд ли возможно – **ледь чи можливе**
 Наглядно убеждает – **наочно переконує**
 Направить для участия в конгрессе – **скерувати на участь у конгресі**
 Настаивать на своем мнении – **наполягати на своїй думці**
 Не обращая внимания – **незважаючи на**
 Ни единого сомнения – **жодного сумніву**

Нуждаться в социальной помощи – **потребувати соціальної допомоги**

О

Обеспечение безопасности – **гарантування безпеки**

Обратиться по адресу – **звернутися на адресу**

Окружающая среда – **довкілля**

Определённым образом – **почасти, частково, певним чином**

Отзыв о курсовой работе – **відгук про курсову роботу**

П

Переслать по почте – **надіслати поштою**

По вине работника – **з вини робітника/працівника**

По итогам семестра – **за підсумками семестру**

По крайней мере – **принаймні**

По многим причинам – **з багатьох причин**

По наследству – **у спадок**

По обоюдному согласию – **за обопільною згодою**

По отношению к – **щодо / стосовно**

По случаю празднования – **з нагоди святкування**

По собственному желанию – **за власним бажанням**

По собственному рассмотрению – **на власний розсуд**

По согласию сторон – **за згодою сторін**

Подвести итоги – **підбити підсумки**

Подобные издания – **такі видання**

Помимо этого – **попри це**

Поступила информация – **надійшла інформація**

Предоставляемые услуги – **надавані послуги**

Предотвратит конфликт – **запобігти конфлікту**

Представляется, что – **видається, що**

Предупреждать мятеж – **запобігати заколоту**

Прежде всего – **до того як, перед тим як**

При необходимости – **у разі потреби, за потреби**

Приводит примеры – **наводити приклади, за потреби**

Придерживаться мнения – **дотримуватися думки (мати думку)**

Принимать участие – **брати участь**

Причинить ущерб – **завдати збитків**
 Проводить политику – **здійснювати політику**

Р

Работа по специальности – **робота за фахом**
 Работать по совместительству – **працювати за сумісництвом**

С

С тех пор – **відтоді**
 Сдавать экзамены в вузе – **складати іспити у ЗВО**
 Скорее всего – **найімовірніше**
 Совпадение обстоятельств – **збіг обставин**
 Согласно полученному образованию – **за здобутою освітою**
 Согласно расписанию занятий – **згідно з розкладом занять**
 Согласно штатному расписанию – **згідно зі штатним розписом**
 Стремиться к – **прагнути до**
 Существующие причины – **наявні/ нинішні причини**
 Считать необходимым – **вважати за потрібне**

Т

Так как – **оскільки, позаяк, бо**
 Тем не менее – **проте, втім, попри це**
 Только что – **щойно**

У

Уважаемый председатель комиссии (*обращение*) – **шановний голово комісії (звертання)**
 Утвердительный ответ – **позитивна відповідь**
 Учесть обстоятельства – **зважити на обставини, урахувати обставини**
 Учет кадров – **облік кадрів**